

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

GIZA-SOÑA

POR

OLABIDE'TAR ERRAIMUN, S. J.

EDITADA en la casa López, de Tolosa, tan acreditada por la publicación de tantísimas producciones de intenso valor euskérico, hemos recibido la notabilísima obra del P. Olabide, que acaba de darse a luz.

Cuál ha sido el propósito que ha guiado al sabio jesuíta al redactar esta obra, nos lo manifiesta su prólogo euskérico, castizo y sobrio.

Dice así:

«Izen-pillo au argitara yaurtitzen det aizkide askoren onuz. Euzkeltzaleak atsegiñez artzen ba-dute, beste pillo batzuek darrayokete, bildu ditzakedan euzkel-itzak, yakingai bakoitzak daskanez, euzkel-idazleei dakarskiedala, ayen arloa nolarebait arintzeko, ta bearra zaigun euzkel-idaztiyasa gertutzeko. Euzkeldunik asko yakite-sail oroetan ikastunak ditugu; dakitena euzkeraz idazteko gairikan ez. Erderaz orok dakiguna ikasi ta irakasi oi ditugu. Iñork iñoiz berri zerbait argitaldu nai ba-du, erderara yo, ta erderaz idatzi-bearrez aurkitzen da, euzkel-itzak, or andik sakabanatuak, aren deyarekiko sor ta gor datzate, idazti yakintsuetarako bidetara ez ditualako iñork ere gaurdaño ekarri. Oku-lluetatik eta baserrietatik, ordea, euzkeldunok gure ele eder mamitsu au ekerá erakarri bear ta nai degu, yakingai guziak azaltzeko: beste edozein ele bezain adiñona bai-dalarik, Yainkoak emana degulako, bere oneskunetan eta gure azi-orrazietan erabilli dezaguntzat. Yainkoak, baña,

bat, eta gure asabak, zoricharrez, beste bat aspaldi aspalditik nai izan dute. Gure asabak euzkera chokoratu ta sukalderratu dute, ikastolarako ta erausi yakintsuetarako erdera beti erabillirik, eta Yainkoak yesandako izkera oroldiz estalita, erdoiz yanda, akatsez beteta, erabilgaitza ta elbarriz yota oñordekoei utzi digutela. Ez da, beraz, arritzeko, yakingai askotaz idatzi nairik guretartein ainbeste lagun egon-arren, ipuin eta gogo-arazotzaz izan-ezik, idazti yakintsuren bat ere ezpa du iñork egundaño atera. Orrelako euzkeldun zindoentzat idazti au ta darrayoketen bestetzuek argitaltzen natorkizu, irakurle maite ori. Bertan bildu ta moltsokatu ditut Euzkelerrian or andik zirpizindu ta bakanduta dauden euzkel-itz yatorrak, *giza-sointzaz* yarduteko erabilgarriak. Beste pillo baten bereala *giza-gorgotzaz* yardutekoak argitalduko ditu. Eta bide ortaz, yakingai oroen zear igaroko naiz, porrokatutako ormaen arri banatuak iñondikan ere biltzen, yauregi osorik eraiki arteraño. Eraiki diteke, ba, nozki, ta eguzkitan sendo ta ederraren ederrez oargarria nabariko da, orko utsuneak emengo ala ango itzez betetzen ba-ditugu. Neraunek al dezakedan apurchoa ornitzen *giza-sointzazko* izen pillo aunetaz asi nai det, geroenean giza-gogoari, uzkuartzari, luginzari, kimiari, t.a..... dagozkien izen-pilloak argitaltzeko asmoz. Iñork ere ez beza pillo aunetan euzkel-itz guziak aurkituko dituanik uste. Beste itzik asko ortikan kulkudurik gelditu bai-dira; bildutako batzuek ere oilbearrak edo-dira, Guzien begitara-ezkeru, utsuneak eta geyegikeriak erraz ageriko dira: ta urliak zerbait iñausi, te berendiak zerbait eratsi ta kopuratzen ba-du, yakingai bakoitzarako laingo ornia laster izango degu.

»Azkue'ren iztegitik izen eta izengairik geyen-geyentsuak yechi ditut. ¡Uraše da euzkeltzaleentzako iturri yoritsua! Gipuzkoa'n olaentzat ur-tanta gusiak biltzen dituzten bezela, Azkue'k iñongo euzkel-itzak bere iztegian, iñork baño obeki, bilduak dakarzki. Ez daude, baña, ango ingorrietan gure itz guziak, gureak ez dira ere ayetan duden itzik asko. Artarako lain litzakenik ez dagoke: lagun askoren indar ta lana arazo orrek dakazki-ta. Gizon bakar batek egin dezakena Azkue'k egin du, ta ederki gero. Enparau guziok ark bildutako kopurua geitu bear degu, iñurriak bezela, gure kizkia nork daramayogula, orok, berriz, erausketan eta idazketan tairik gabe erabiltzeko, erdelkeri guziak erralotuta, autsa aizeak barreyatu dezantzat. Euzkel-idaztiak purrustaka erne bitez lenbait-len yakin-sail oroetan. Ernetzen ba-dira, euzkera zuzpeltu, edertu ta beti ere erabilliko da, euzkotar guziok euzkeldunak generalarik, Euzkadi'ren eta Euzkelerraren mugak berberak izan-arteraño.»

La idea que expone en el precedente prólogo de recoger las voces euskéricas correspondientes a las diversas ramas del saber o de las necesidades humanas es sumamente simpática, y esta simpatía se acrecienta en el simil en que retrata sus pensamientos: recoger las piedras

del viejo muro esparcidas por doquier y reconstituir el palacio solariego. Nobilísimo pensamiento digno de la cooperación de todos los euskelzales.

En el presente tomo se recogen las voces correspondientes al «cuerpo humano», *giza-soña*, y en los diversos capítulos aparecen los nombres referentes a: «Regiones del cuerpo».

«Extremidades torácicas», «Extremidades abdominales», «Sistema óseo», «Sistema muscular», «Sistema nervioso», «Aparato digestivo», «Glándulas», «Sistema vascular», «Funciones del aparato digestivo», «Respiración», «Circulación sanguínea», «Secreciones», «Accidentes de la piel», «Organos de los sentidos», «Oídos», «Olfato», «Gusto», «Tacto», «Sentidos internos», «Apetito sensitivo», «Locomoción», «Movimientos de gesticulación», «Posturas y actitudes», «Estados del cuerpo», «Estados del cuerpo en cuanto a salud y fuerzas», «Sueño», «Desarrollo de la vida», «Lactancia», «Desarrollo», «Reproducción», «Genitalia», «Generación», «Familia y parentesco», «Parientes colaterales consanguíneos», «Parentesco político», «Muerte», «Vida».

Abundantísimo léxico se distribuye entre las diversas materias apuntadas, hallándose voces euskéricas para todas las necesidades relacionadas con los temas indicados.

Las voces en su mayoría están recogidas de los diversos dialectos del euskera, completándose tan copioso caudal con algunos neologismos basados a su vez en voces conocidas.

Facilita este libro el uso de léxico castizo para los más intrincados trabajos relacionados con las materias a que aquél se refiere, y es de grandísima aplicación para los estudiosos que se consagran al cultivo de nuestro maravilloso idioma.

Para facilitar más su práctica tiene al final los vocabularios comprensivos de las palabras que aparecen en la obra.

Una felicitación muy expresiva al autor y una recomendación a cuantos deseen estudiar nuestro idioma adorable para que adquieran obra tan digna de estima, serán las últimas palabras con que cerramos las presentes notas.

J. B.

